

Віталій САВЧУК

аспірант кафедри політичних наук
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

ТРАНСАТЛАНТИЧНА СОЛІДАРНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ: БАЙДЕН І ЗМІЦНЕННЯ ЄДНОСТІ ЗАХОДУ ЩОДО УКРАЇНИ

Збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася у 2014 році з незаконної анексії Автономної Республіки Крим та ініціації воєнного конфлікту на сході України, а з 2022 року трансформувалася у повномасштабне військове вторгнення, становить один із ключових викликів для сучасної архітектури європейської безпеки. Високий рівень політичної, економічної та безпекової взаємозалежності держав-членів Європейського Союзу із західними партнерами зумовив вагомий вплив зовнішніх чинників на формування спільної політики ЄС у відповідь на російську агресію.

Сполучені Штати Америки відіграли провідну роль серед країн Західного світу у формуванні зовнішньополітичного курсу ЄС щодо України. Це проявилось у запровадженні та підтримці санкційного тиску на РФ, наданні Україні комплексної дипломатичної, фінансової та військово-технічної допомоги, а також у координації міжнародних зусиль, спрямованих на протидію деструктивній політиці Росії.

Одним із ключових етапів впливу США на формування позиції ЄС щодо російської агресії проти України став період повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 році. Реакція міжнародної спільноти на ці дії виявилася безпрецедентною як за масштабами, так і за засобами. Було запроваджено широкомасштабні санкції проти держави-агресора, розпочалося постачання важкого озброєння Україні, а також надано значну фінансову підтримку. Зазначений період припав на каденцію адміністрації президента США Дж. Байдена (2021–2025). У період президентства Дж. Байдена Сполучені Штати справили потужний і багатовимірний вплив на зовнішньополітичну стратегію ЄС щодо України. Адміністрація Байдена виступила ініціатором зміцнення трансатлантичної єдності, що знайшло відображення у скоординованій політиці в сфері оборони, енергетики, санкційного тиску та дипломатії. У цьому контексті взаємодія між США та ЄС набула характеру стратегічного партнерства, орієнтованого на стримування агресивної політики Кремля та забезпечення підтримки суверенітету й територіальної цілісності України.

З перших днів адміністрації Байдена, відзначалось прагнення спрямовані на відновлення трансатлантичної довіри та зміцнення партнерства з європейськими союзниками. Такими діями стало рішення про скасування санкцій проти компанії-оператора газопроводу «Nord Stream 2 AG» та її генерального директора у травні 2021 року. Це рішення фактично дозволило

завершити будівництво газопроводу «Північний потік – 2» і було зумовлене прагненням зберегти стратегічне партнерство з Німеччиною, попри раніше задекларовану позицію США щодо небезпеки проєкту для енергетичної безпеки Європи та України.

У контексті загострення безпекової ситуації на українсько-російському кордоні наприкінці 2021 року, США продемонстрували прагнення до тісної координації зі своїми європейськими партнерами у сфері безпеки та стримування потенційної агресії з боку РФ. Зокрема, у грудні 2021 року, на тлі значного нарощування російських військ поблизу кордонів України та напередодні запланованої розмови з президентом РФ В. Путіним, президент США Дж. Байден провів телефонні консультації з лідерами Франції, Німеччини, Італії та Великої Британії. У ході розмови сторони обговорили спільні занепокоєння щодо ескалації військової загрози з боку Росії, наголосили на необхідності дипломатичного врегулювання конфлікту, а також підтвердили свою відданість підтримці суверенітету та територіальної цілісності України (Chalfant, 2021). Після завершення переговорів із Путіним президент Байден знову ініціював контакт з європейськими лідерами з метою інформування про зміст діалогу з керівництвом РФ. Ці дії засвідчують стратегічне прагнення США до забезпечення скоординованої та послідовної політики з європейськими союзниками у відповідь на посилення російської загрози.

Від самого початку відкритої агресії Росії проти України, США та ЄС координували свої дії з метою запровадження жорстких економічних санкцій, спрямованих на послаблення агресора. Зокрема, напередодні повномасштабного вторгнення, президент США Дж. Байден спільно з головою Європейської комісії У. фон дер Ляєн розробили санкційні пакети, готові до оперативного впровадження у випадку подальшої ескалації конфлікту. Експерти відзначають високий рівень узгодженості трансатлантичного санкційного курсу, що зумовило синхронізовану реалізацію обмежувальних заходів з боку обох акторів («The trajectory of US-EU relations in a tumultuous year», 2025).

Лідери США та ЄС постійно підтверджували намір забезпечувати скоординованість у впровадженні санкцій. У спільному комюніке за підсумками Саміту США-ЄС 2023 року було офіційно задекларовано намір сторін продовжувати спільні та рішучі дії у формі санкцій і експортного контролю для протидії незаконній та неспровокованій війні Росії проти України («U.S.-EU Summit joint statement», 2023). Зокрема, до сфери спільної санкційної політики увійшли домовленості щодо заморожування валютних резервів Центрального банку РФ, запровадження заборони на імпорт ключових технологій подвійного призначення, посилення контролю за фінансовими потоками, а також спільна протидія використанню цифрових активів для обходу санкцій.

Ще одним ключовим напрямом впливу США на політику ЄС у період повномасштабної війни стала військова допомога Україні. Адміністрація Байдена надала безпрецедентний обсяг військової підтримки. За перший рік війни загальні зобов'язання США становили приблизно 45 млрд євро, що значно

перевищувало обсяг допомоги з боку ЄС. Зі свого боку, ЄС, використовуючи механізми Європейського фонду миру та національні ресурси держав-членів, мобілізував близько 12 млрд євро на військову допомогу (Blockmans, De Agostini, 2023). Уперше в історії ЄС здійснив прямі постачання озброєння країні, що зазнала збройної агресії, а деякі держави-члени, які раніше займали обережну позицію, долучилися до надання важкого озброєння.

Таким чином, Сполучені Штати виступили ключовим стратегічним партнером Європи у сфері оборонної підтримки України, демонструючи лідерську позицію, без якої частина європейських країн, імовірно, обмежила б свою участь. Важливим елементом координації стала також участь країн ЄС у багатосторонніх платформах, зокрема в Контактній групі з питань оборони України («формат Рамштайн»), ініційованій США у квітні 2022 року, яка об'єднала понад 50 держав задля забезпечення потреб збройних сил України. Зростання європейської підтримки частково стало результатом зовнішнього впливу США, а загалом виявом відновленої трансатлантичної єдності, що проявилася у погоджених санкційних заходах та узгоджених постачаннях летальної допомоги (Fleck, Batchik, Lawler, 2023).

Додатковим свідченням залежності політики ЄС від стратегічних рішень США у військовій сфері стало зволікання ключових європейських держав із наданням Україні сучасних систем озброєння. Зокрема, характерним прикладом є позиція Німеччини щодо передачі танків Leopard 2. Упродовж кількох місяців канцлер О. Шольц утримувався від ухвалення відповідного рішення, мотивуючи це небажанням бути єдиною державою, яка надає Україні сучасну бронетехніку, а також побоюваннями ескалації конфлікту та прагненням зберегти потенціал для відновлення відносин із РФ. Зміна позиції Німеччини відбулася лише після оголошення США про передачу 31 танка M1A1 Abrams у січні 2023 року (Bluth, 2023).

Подібна логіка політичного узгодження спостерігалася й у травні 2024 року, коли Німеччина дозволила використання наданого нею озброєння для ураження військових цілей на території РФ. Це рішення було прийнято невдовзі після того, як аналогічний дозвіл було надано Сполученими Штатами. Зокрема, у відповідь на масовані атаки російських сил на Харківську область («США і Німеччина дозволили Києву бити по цілях у Росії...», 2024).

Затягування рішень щодо надання озброєння та обмеження у його застосуванні створювали вікна можливостей для РФ. Агресор мав час адаптувати тактичні підходи та зміцнити обороноздатність до моменту фактичного використання нового озброєння українськими силами. Така інерційність суттєво знижувала ефективність військових дій збройних сил України та, як наслідок, призводила до збільшення людських втрат і ускладнювала реалізацію стратегічних завдань із деокупації територій.

Страх ескалації конфлікту, зокрема в контексті потенційного застосування ядерної зброї з боку РФ, значною мірою впливав на обережність не лише європейських країн, але й США як провідного члена НАТО. Це, у свою

чергу, суттєво звузило можливості для забезпечення належного рівня підтримки України у критично важливі періоди, зокрема, до початку повномасштабного вторгнення у 2022 році та після успішних контрнаступальних дій в Харківській та Херсонській областях.

Цю оцінку поділяє й колишній генеральний секретар НАТО Є Столтенберг, який в одному з інтерв'ю висловив жаль з приводу того, що Альянс не надав Україні суттєвої військової допомоги на ранніх етапах конфлікту. За його словами, до лютого 2022 року в НАТО велася тривала дискусія щодо доцільності постачання зброї Києву, і більшість країн-членів виступали проти відповідних ініціатив через побоювання можливих наслідків (Foy, 2024).

Попри стриману позицію окремих країн Заходу, зумовлену бажанням уникнути прямої конфронтації з РФ, міжнародна військова допомога, навіть у її обмеженому форматі, відіграла ключову роль у стримуванні агресора. Це створило передумови для збереження української державності, забезпечило здатність України до подальшого спротиву та стало визначальним фактором у збереженні її суверенітету в умовах затяжного збройного конфлікту.

Список використаних джерел

- Blockmans, S., De Agostini, L. (2023) After a year of arms deliveries to Ukraine, the EU needs to step up and speed up. *Centre for European Policy Studies*. Retrieved from <https://www.ceps.eu/after-a-year-of-arms-deliveries-to-ukraine-the-eu-needs-to-step-up-and-speed-up/>.
- Bluth, C. (2023) Ukraine war: why Germany dragged its feet over supplying Leopard tanks to Ukraine. *The Conversation*. Retrieved from <https://theconversation.com/ukraine-war-why-germany-dragged-its-feet-over-supplying-leopard-tanks-to-ukraine-198521>.
- Chalfant, M. (2021). Biden holds call with European leaders to talk Russia. *The Hill*. Retrieved from <https://thehill.com/homenews/administration/584606-biden-holds-call-with-european-leaders-to-talk-russia/>.
- Fleck, J. Batchik, J. Lawler, N. (2023) Three things to watch when Ursula von der Leyen visits the White House. *Atlantic Council*. Retrieved from <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/three-things-to-watch-when-ursula-von-der-leyen-visits-the-white-house/>.
- Foy, H. (2024) Former Nato chief Jens Stoltenberg: «So far, we have called Putin's bluff». *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/5b63bdc1-9e74-4464-92df-a5aa83c5b221>.
- The trajectory of US-EU relations in a tumultuous year. (2024). *Elcano Royal Institute*. Retrieved from <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-trajectory-of-us-eu-relations-in-a-tumultuous-year/>.
- U.S.-EU Summit joint statement. (2023). *The White House*. Retrieved from <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2023/10/20/u-s-eu-summit-joint-statement/>.